

DE VRAAG NAAR SOJA VOOR VEE IN BELGIË

Een kostbare biodiversiteits-hotspot staat onder druk

Wereldwijd monopoliseert de sojaproductie ongeveer 100 miljoen hectare landbouwgrond. Dat is een gebied zo groot als Frankrijk, Duitsland, België en Nederland samen. Dit zet een enorme druk op het landgebruik in de sojaproducerende landen, met name Argentinië en Brazilië. In die landen werden grote oppervlaktes bos,

grasland en savanne gekapt, getransformeerd of aangetast.ⁱ

De bekendste voedingsmiddelen op basis van deze peulvruchten zijn sojamelk, sojasaus, tofu en andere vleesvervangers. Toch is slechts 6% van de totale wereldwijde sojaproductie bestemd voor dit soort voedsel, vooral in Azië. Het grootste deel van de wereldwijde oogst wordt gebruikt voor de productie van sojaschroot en sojaolie. Sojaschroot is zeer voedzaam en wordt voornamelijk gebruikt in diervoeder. Hoewel het grootste deel van de geproduceerde sojaolie verwerkt wordt tot voedsel (margarine, sauzen, koekjes, enz.), wordt deze ook steeds vaker gebruikt voor de productie van agrobrandstoffenⁱⁱ. De wereldwijde sojaproductie is sinds 1990 meer dan verdrievoudigdⁱⁱⁱ en zal waarschijnlijk blijven toenemen om te voldoen aan de vraag naar eiwitten door de alsmaar groeiende mondiale veeteeltsector.^{iv}

Sinds de start van het sojamoratorium voor het Amazonegebied in 2006 is de ontbossing van het Amazonewoud sterk afgenomen, maar door de toenemende vraag is de druk verschoven naar andere ecosystemen. Dit geldt in het bijzonder voor de Braziliaanse *Cerrado*, een uitgestrekt en divers savanne-ecosysteem dat ooit 200 miljoen hectare besloeg, of een kwart van Brazilië. De *Cerrado* herbergt 5% van de biodiversiteit ter wereld, waaronder 800 vogelsoorten en meer dan 11.000 plantensoorten. Ook de belangrijkste waterbron van Brazilië ontspringt er. Sinds 1970 is de helft van de natuurlijke vegetatie van de *Cerrado* verdwenen om plaats te maken voor landbouwgewassen (voornamelijk soja, maïs, katoen en suikerriet) en weides. Momenteel wordt 7% van de oorspronkelijke oppervlakte van de *Cerrado* gebruikt voor sojamonocultuur. Dat is een gebied ter grootte van Engeland. 85% van het verlies aan inheemse vegetatie in de *Cerrado* gebeurde in regel met het Braziliaanse Boswetboek.

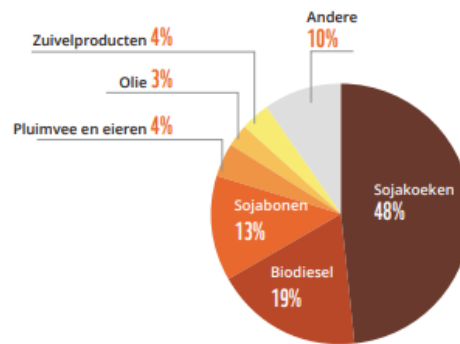
De huidige wetgeving is dus ontoereikend om de *Cerrado* te beschermen. Bovendien zijn grote oppervlaktes reeds beschikbaar voor een verhoging van de sojaproductie zonder dat daarbij een boom moet worden omgehakt.^v In Argentinië oefent de landbouwproductie aanzienlijke druk uit op het gebied van de *Gran Chaco*. De voorbije jaren is zo'n 12 tot 15% van dit diverse landschap dat een hoge biodiversiteitswaarde kent verloren gegaan, met als belangrijkste oorzaak de uitbreiding van de sojateelt.^{viii}

Belgische import, voetafdruk en verbruik in België

Volgens [onze studie die in maart 2019 werd gepubliceerd](#) importeerde België tussen 2013 en 2017 gemiddeld 2,5 miljoen ton soja. Deze was aanwezig in ruwe vorm (bonen, koek/schroot en olie), verwerkte vorm (biodiesel) of

geïncorporeerd in voedingsproducten van dierlijke oorsprong (vlees, zuivelproducten en eieren van dieren die met soja werden gevoerd)ⁱ.^{viii} Bijna de helft van de geïmporteerde soja bestaat uit sojakoek, ook wel schroot genoemd. Samen met sojabonen (13%) is deze bestemd voor diervoeders. Soja als onderdeel van pluimvee, eieren en zuivelproducten is goed voor 8% van de totale invoer. Er zit ook soja in verwerkte producten (bv. biodiesel; 19%). Ongeveer een derde van de totale

Belgische invoer van soja in ruwe of verwerkte vorm (ton, jaargemiddelde, 2013-2017)

hoeveelheid geïmporteerde soja wordt in België geconsumeerd. De rest wordt opnieuw uitgevoerd. Volgens onze studie is ongeveer 70% van de ingevoerde soja bestemd voor de vleesproductie en -consumptie in België of in het buitenland (zie bovenstaande grafiek).

De landbouwoppervlakte nodig voor de productie van de voor Belgische import bestemde soja nam tussen 2013 en 2017 drastisch toe, van 1,5 miljoen hectare tot 2,7 miljoen hectare. Dit is een oppervlakte die bijna even groot is als België zelf. Volgens onze studie ligt 64% van dit areaal in landen met een hoog of zeer hoog risico op ontbossing, met op de eerste plaats Brazilië (651.000 ha), gevolgd door Argentinië (525.000 ha) en Paraguay (111.000 ha). Door de invoer van soja draagt België dus een deel van de verantwoordelijkheid voor het verlies aan bossen en savannes in Latijns-Amerika.

¹ In de rest van deze tekst hebben we het over de "totale sojainvoer" als de som van de invoer van sojabonen in "ruwe vorm, verwerkte vorm en als onderdeel van andere voedingsproducten". Opmerking: Ruwe soja wordt gebruikt in duizenden verschillende producten. De gegevens die hier vermeld worden gaan enkel over de productcategorieën die in de literatuur worden gezien als de belangrijkste toepassingen van soja. De schatting omvat dus niet alle mogelijke invoer en is daarom een onderschatting.

Totale voetafdruk (2017): 2,7 miljoen hectare, waarvan 64% een risico tot ontbossing kent.

Het belang van de veehouderij in België

Hoewel soja een bron van eiwitten is voor de mens wordt volgens een studie van de Vlaamse overheid slechts 3% van de in België gebruikte ruwe soja rechtstreeks voor menselijke consumptie gebruikt. Ongeveer

95% van de ruwe soja wordt gebruikt voor diervoeder.^{ix}

De sojaproductie heeft wereldwijd, en dus ook in België, de intensivering van de veeteelt aangewakkerd. In ons land wordt momenteel 90% van de varkens en kippen gefokt in intensieve productiesystemen, waarbij het voer wordt aangekocht en soja de belangrijkste bron van eiwitten is. Het varkensvoer bestaat voor ongeveer 13% uit soja of sojaproducten. Bij kippenvoer is dit 20%. Runderen worden voornamelijk met gras gevoerd maar krijgen bijkomend ook krachtvoer. Het aandeel soja in dat voer varieert tussen de 5% voor vleesrunderen en 22% voor melkkoeien.^x Voor de productie van 1000 g kippenvlees is 1089 g soja nodig, terwijl de productie van 1000 g varkensvlees 508 g soja vereist.^{xi}

Om de voetafdruk van de Belgische veehouderij te berekenen, beperken we onze analyse tot de ingevoerde ruwe soja (schroot, bonen of olie). Van deze hoeveelheid trekken we de hoeveelheid ruwe soja af die opnieuw wordt uitgevoerd en vervolgens berekenen we de hoeveelheid soja die bestemd is voor diervoeder met behulp van enkele omrekencoëfficiënten². Volgens onze berekeningen bedroeg de hoeveelheid soja die tussen 2013 en 2018 gebruikt werd voor diervoeder gemiddeld 880.000 ton per jaar. De hoeveelheid nam toe van 683.000 ton in 2013 tot 1,02 miljoen ton in 2018, een stijging van ongeveer 50% in 5 jaar. Van de totale hoeveelheid soja die in België voor diervoeder wordt gebruikt, wordt meer dan de helft gebruikt in de varkenshouderij (55%), gevolgd door de pluimveehouderij (24%), melkveehouderij (19%) en rundveehouderij (2%).^{xii}

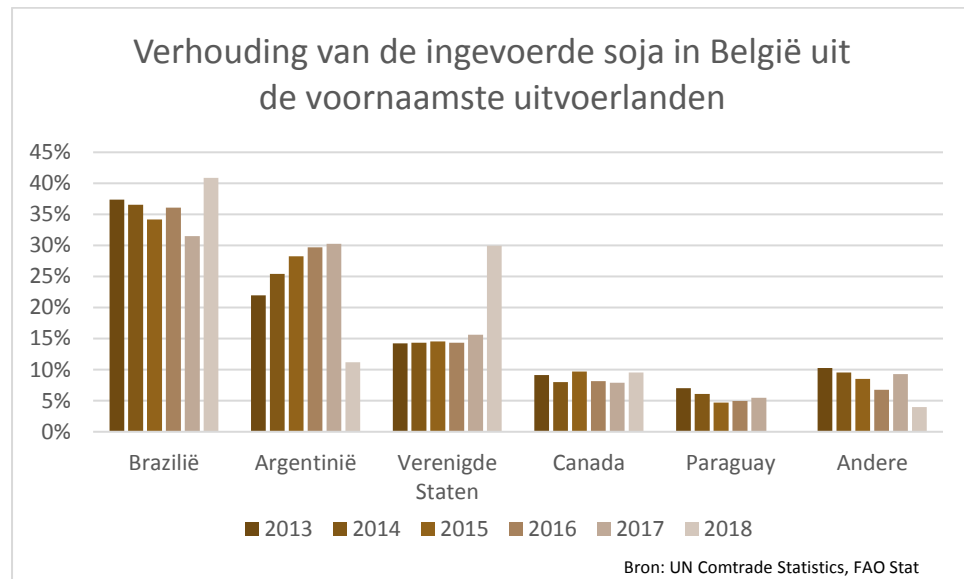
**Voetafdruk
Belgische
veeteelt:
27% van het
landbouw-areaal
in België**

² Formule: [(Invoer van ruwe soja - uitvoer van ruwe soja) * "Diervoedercoëfficiënt"]. Gegevens voor import en export: UN Comtrade, 2013-2018. Codes van de gebruikte producten: 120810, 230400, 120190, 150790. De "diervoedercoëfficiënt" geeft het percentage ruwe soja aan dat bestemd is voor het voederen van dieren in België. Dit komt overeen met 100% voor de productcodes 120810 (meel) en 230400 (schroot); 93% voor 120190 (bonen) en 50% voor 150790 (olie). Bron voor de coëfficiënten: Figuur 13 in Danckaert S., 2016. Opmerking: Aangezien de totale in- en uitvoer van diervoeders van en naar België nagenoeg identiek zijn, zijn ze niet in deze vergelijking opgenomen (zie statistische jaarverslagen BFA, 2013-2017 https://bfa.be/BFA_Jaarverslagen).

Als we dezelfde methodologie hanteren als in [onze studie uit maart 2019](#)^{xiii} kunnen we de ecologische voetafdruk van soja bepalen voor diervoeders in België³. Het landbouwooppervlak dat nodig is om de soja te produceren die door de Belgische veestapel wordt geconsumeerd, is aanzienlijk toegenomen (+41%) in de onderzochte periode, tot 367.000 ha in 2018. Deze oppervlakte komt overeen met 27% van het totale landbouwareaal in België in 2018 of 64% van alle weidegrond in België.

Als gevolg van de handelsoorlogen tussen China en de Verenigde Staten heeft China zijn invoer van soja uit Latijns-Amerika verhoogd, terwijl de EU zijn invoer uit Noord-Amerika heeft opgetrokken. Voor België zien we een daling van de soja afkomstig uit Argentinië en Paraguay, gecompenseerd door een stijging van de soja uit de Verenigde Staten, maar ook uit Brazilië. In 2018 kende 50% van het soja-areaal dat gebruikt wordt voor het voederen van dieren in België een hoog tot zeer hoog risico op ontbossing, waarvan het voornaamste deel in Brazilië gelegen was (142.000 ha, 42.000 ha meer dan in 2017).

Door haar afhankelijkheid van soja draagt de intensieve, niet-grondgebonden veeteeltsector in België (die vlees, zuivelproducten en eieren produceert voor de Belgische markt en voor export) mogelijks bij tot de ontbossing en het verlies van natuurlijke ecosystemen in Latijns-Amerika. Het afbouwen van de intensieve veehouderij, een grotere zelfvoorziening van diervoeder en de keuze voor duurzame toeleveringsketens voor soja zijn manieren om de Belgische voetafdruk op vlak van ontbossing te verkleinen.

Duurzame soja in België?

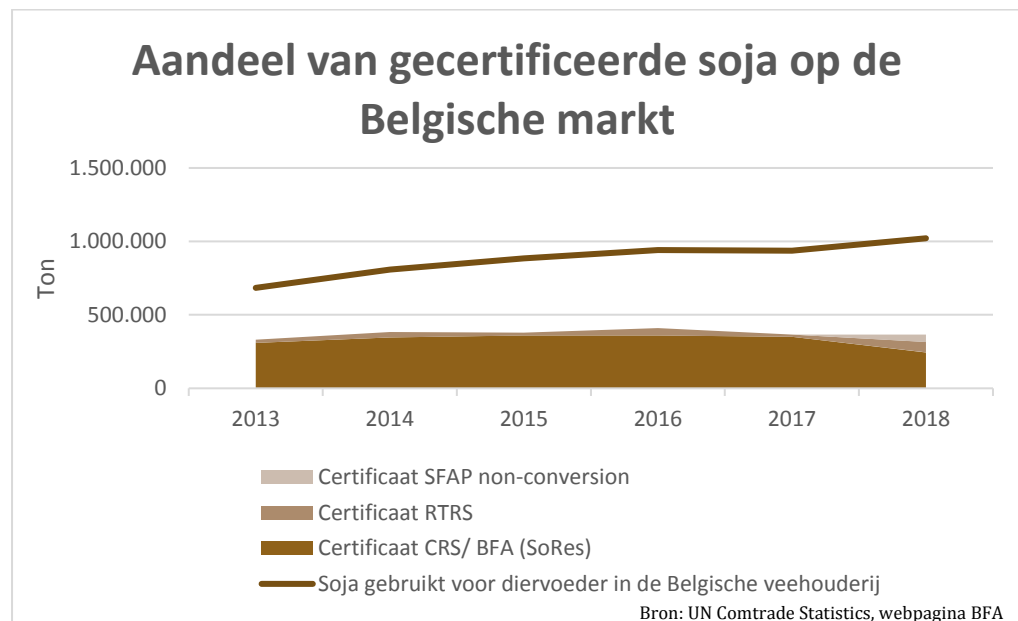
Er zijn verschillende mogelijkheden om de ontbossing en het verlies van ecosystemen bij de aankoop van soja tegen te gaan. De sectorovereenkomst omtrent het sojamoratorium in het Amazonegebied, vrijwillige verbintenissen van bedrijven en certificering zijn daar op dit moment de voornaamste voorbeelden van.

Het sojamoratorium voor het Amazonegebied werd in 2006 opgericht en verbiedt de handel van soja die op recent ontboste percelen wordt verbouwd. Het moratorium is ook van toepassing op de soja die ingevoerd wordt in België. Toch is het niet uitgesloten dat de ingevoerde soja in België bijdraagt tot de ontbossing buiten het Amazonegebied, vooral in de Braziliaanse *Cerrado*.

³ In deze briefing hebben we de gegevens over de invoer van soja voor het jaar 2018 volgens dezelfde methode verwerkt als in ons verslag over de periode 2013-2017.

In 2018 importeerde België 365.000 ton gecertificeerde soja. Dit komt overeen met 36% van de totale hoeveelheid soja die bestemd is voor diervoeder in België. In 2013 bedroeg dit percentage nog 48%⁴. Volgens de BFA wordt de gecertificeerde soja gebruikt als voer voor dieren waarvan het vlees in België wordt geconsumeerd.

De meeste gecertificeerde soja in België voldoet aan de "SoRes"-criteria (of "MV"-criteria) die zijn vastgelegd door de BFA (Belgian Feed Association, de Belgische vereniging van diervoederproducenten).⁵ De "SoRes"-principes, -criteria en -indicatoren zijn gebaseerd op de internationale RTRS-norm (Round Table for Responsible Soy). Volgens de "SoRes"-norm mag er geen natuurlijke vegetatie verdwijnen bij de sojateelt en is ontbossing dus onmogelijk. Door de aankoop van "SoRes"-kredieten dragen de BFA-leden bij tot meer verantwoorde praktijken op gecertificeerde boerderijen.

Momenteel bevat de internationale RTRS-norm de meest uitgebreide criteria en biedt deze de beste garanties. De "SoRes/BFA"-norm bevat minder maatregelen om waardevolle natuurgebieden te beschermen en biedt minder zekerheid, d.w.z. minder maatregelen om de naleving en implementatie van de criteria te waarborgen en minder transparantie.^{xiv}

Voor 64% van de soja (ongeveer 656.000 ton) die in 2018 in België werd gebruikt als veevoeder (voor nationale consumptie en export) kon geen garantie geboden worden dat deze helemaal vrij was van ontbossing.

Om elk risico op ontbossing en het verdwijnen van natuurlijke ecosystemen te vermijden, moeten de kopers van soja in België zich ertoe verbinden om de volledige toeleveringsketen te vrijwaren van ontbossing/verlies van natuurlijke ecosystemen (ongeacht of die soja opnieuw wordt uitgevoerd of in België wordt geconsumeerd). Door samen te werken met andere grote spelers kunnen de kopers een sterk signaal sturen naar de markt met de vraag naar verantwoorde, transparante en traceerbare waardeketens, en met ondersteuning aan en uitwisselingen met producenten.

⁴ Gecertificeerd percentage = (Hoeveelheid gecertificeerde soja)/(Hoeveelheid soja gebruikt voor diervoeder in België) Bron gegevens over certificering: https://bfa.be/BFA_MVDS; Berekening om de hoeveelheid soja te bepalen die wordt gebruikt als diervoeder: zie voetnoot 2.

⁵ De BFA-certificering komt overeen met de Certified Responsible Soy (CRS)-norm, waarvan de kredieten door de BFA worden aangekocht. Tussen 2013 en 2018 had tussen de 96% en 67% van de totale hoeveelheid gecertificeerde soja bestemd voor veevoeder in België het SoRes-certificaat, terwijl tussen de 4% en 33% een ander certificaat kreeg (RTRS of SFAP behoud van ecosystemen).

Hoe handelen?

Om de groeiende voetafdruk van de sojateelt en de risico's voor de natuurlijke ecosystemen te verminderen, moeten we drie doelstellingen vooropstellen: (1) de vraag naar soja verkleinen door onze vleesconsumptie te verminderen; (2) de soja die in diervoeder wordt gebruikt vervangen door lokale granen en peulvruchten; (3) bij import de voorkeur geven aan soja die geen risico kent op ontbossing of verlies van andere natuurlijke ecosystemen of biodiversiteit en die voldoet aan de strengste criteria voor verantwoorde productie. Hiervoor moet simultaan op de verschillende niveaus gewerkt worden:

De overheid

- Steun voor een nieuwe Europese wetgeving die verhindert dat producten die ingevoerd worden in Europa risico's inhouden op ontbossing en verlies van natuurlijke ecosystemen. Dit moet samengaan met een ambitieus actieplan om de oorzaken van de ontbossing en verlies aan ecosystemen in de producerende landen te bestrijden en ervoor te zorgen dat de EU en België hun wereldwijde voetafdruk verkleinen.
- Een hervorming van het gemeenschappelijk landbouwbeleid:
 - Meer steun voor bedrijven die investeren in voedsel- en voederautonomie en die inzetten op extensieve veehouderij.
 - Subsidies beëindigen die direct of indirect kunnen bijdragen aan de omzetting van land in functie van een intensievere sojateelt, met alle negatieve milieueffecten als gevolg.
 - Meer financiële steun voor bedrijfsgerichte advisering, zodat landbouwers nieuwe vaardigheden kunnen ontwikkelen voor een transitie naar gemengde landbouwsystemen (type gemengde teelt-veeteelt) en meer autonome landbouwbedrijven.
- Meer investeren in onderzoek naar haalbare alternatieven voor geïmporteerde soja en zelfvoorzieningsmogelijkheden voor de veehouderij, voornamelijk melkvee-, varkens- en pluimveehouderijen.
- Burgers sensibiliseren om kwalitatieve en duurzame eetgewoonten te ontwikkelen door een vermindering van dierlijke eiwitconsumptie en promoten van vlees- en zuivelproducten uit extensieve de veehouderij.

De bedrijven

- Een engagement aangaan om ontbossing en verlies van ecosystemen volledig uit de toeleveringsketens te bannen tegen 2020 en alleen nog maar bij leveranciers in te kopen die aan deze voorwaarden voldoen.
- Deelnemen aan het sectorale initiatief "*Cerrado Manifesto Statement of Support*", dat tot doel heeft om de omzetting van de Cerrado te stoppen tegen 2020.
- Het "*accountability framework*"^{xv} als referentie gebruiken om dit engagement na te komen en de strengst mogelijke milieucriteria hanteren voor de toeleveringsketen, tot op het niveau van de sojaplantages (bv. via de certificaten ProTerra, RTRS non-GMO, Donau Soja of Europa Soja).
- Grootschalige projecten opzetten om ontbossing/verlies van ecosystemen tot nul te herleiden, door middel van een multi-partner engagement en investeringen in het natuurlijke landschap, met name met behulp van economische stimuli en een verdeling van de implementatiekosten over de gehele waardeketen.

De producenten - landbouwers

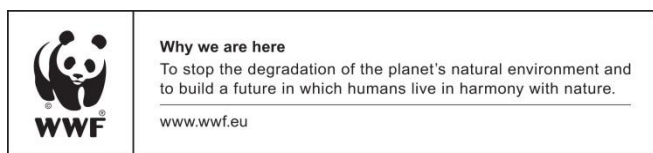
- Een stelselmatige toename van de voederautonomie van landbouwbedrijven.
- Vraag aan de leveranciers van (soja-houdende) diervoeders om te garanderen dat de toeleveringsketen, en daarmee alle soja die op de boerderijen wordt gebruikt, vrij is van ontbossing en de omzetting van ecosystemen.

De consumenten

- Een meer gevarieerd dieet met plantaardige eiwitten en minder dierlijke producten (vlees, eieren, zuivelproducten).
- Keuze voor producten van dierlijke oorsprong die afkomstig zijn van extensieve bedrijven die investeren in zelfvoorziening en voederautonomie.

Meer weten?

- ⁱ WWF (2014) The Growth of Soy Impacts and Solutions, beschikbaar op: http://awsassets.wwf.panda.org/downloads/wwf_soy_report_final_jan_19.pdf
- ⁱⁱ Nederlandse sojacoalitie (2012) Soja Barometer 2012, beschikbaar op: https://www.bothends.org/uploaded_files/document/Soja_Barometer_2012.pdf
- ⁱⁱⁱ FAO Stat. Productiestatistieken. <http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC>
- ^{iv} OECD-FAO AGRICULTURAL OUTLOOK 2018-2027. Chapter 1. Beschikbaar op: http://www.fao.org/3/i9166e/i9166e_Chapter1.pdf
- ^v Cerrado Manifesto (2017), beschikbaar op: https://d3nehc6yl9qzo4.cloudfront.net/downloads/cerradomanifesto_september2017_atualiz_adooutubro.pdf
- ^{vi} WWF-EU (2015) EATING UP FORESTS How EU consumption drives deforestation and land conversion: The case of soy from Brazil, beschikbaar op: http://awsassets.panda.org/downloads/wwf_epo_eu_soy_report_2015_v4_web_1.pdf
- ^{vii} Idem i.
- ^{viii} WWF-België, 2019. Geïmporteerde ontbossing: tijd om ermee te kappen! 3Keel. <https://www.wwf.be/assets/IMAGES-2/CAMPAGNES/ELECTIONS2019/deforestation-report/WWF-DeforestationImportee-FR-spread-final.pdf>
- ^{ix} Sylvie Danckaert (2016) Geen veevoeder zonder soja? Aandeel van de Vlaamse veehouderij in het sojaverbruik in België, Departement Landbouw en Visserij, Brussel, beschikbaar op: https://lv.vlaanderen.be/sites/default/files/attachments/geen_veevoeder_zonder_soja_-_website.pdf
- ^x Anton Riera, Clémentine Antier, Philippe Baret (2019): Study on Livestock scenarios for Belgium in 2050
- ^{xi} Hassel Kroes, Barbara Kuepper (2015). Mapping the soy supply chain in Europe. A research paper prepared for WNF. Profundo research and advice. Mei 2015, beschikbaar op: http://assets.wnf.nl/downloads/mapping_the_soy_supply_chain_in_europe_wnf_12_may_2015_final_1.pdf
- ^{xii} Idem vii
- ^{xiii} Idem viii
- ^{xiv} Profundo (2019). Setting the bar for deforestation-free soy in Europe. A benchmark to assess the suitability of voluntary standard systems, beschikbaar op: https://www.iucn.nl/files/publicaties/setting_the_bar_for_deforestation_free_soy_190606_final.pdf
- ^{xv} Accountability Framework, beschikbaar op: <https://accountability-framework.org/>

© 1986 Panda-symbool WWF - World Wide Fund For Nature (Formerly World Wildlife Fund)

® "WWF" is een gedeponeerd handelsmerk van het WWF.
EU Transparantieregister nr: 1414929419-24
Gedrukt op gerecycled papier.

Voor meer informatie:

Monica Schuster |
Beleidsmedewerker voeding &
landbouw | WWF-België |

E-mail:
monica.schuster@wwf.be

T : +32 (0)2 340 09 24

WWF-België | Emile
Jacqmainlaan 90

1000 Brussel | België